

**НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

БРИГАДИР ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 349.6 + 656.13(477)

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ В ГАЛУЗІ АВТОМОБІЛЬНОГО
ТРАНСПОРТУ**

**Спеціальність 12.00.06 – земельне право; аграрне право;
екологічне право; природоресурсне право**

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук**

Харків – 2008

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі трудового, земельного та екологічного права Харківського національного університету внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України.

**Науковий
керівник:**

кандидат юридичних наук, доцент
Шуміло Олексій Михайлович,
відділ стандартизації та якості освіти
науково-методичного центру навчальних
закладів МВС України, провідний
науковий співробітник.

**Офіційні
опоненти:**

доктор юридичних наук, професор
Шульга Михайло Васильович,
Національна юридична академія
України
імені Ярослава Мудрого, завідувач
кафедри
екологічного права;

кандидат юридичних наук
Зуєв Віталій Анатолійович,
Академія митної служби України,
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін.

Захист відбудеться “16” грудня 2008 року о “10” годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.086.04 в Національній юридичній академії України імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого (61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 70).

Автореферат розісланий “14” листопада 2008 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. П. Колісник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Держава і громадськість приділяють сьогодні велику увагу проблемі забезпечення екологічної безпеки. У ст. 16 Конституції України закріплено такий обов'язок держави, як забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу.

Правовому забезпеченню екологічної безпеки присвячено цілу низку національних нормативно-правових актів та міжнародних договорів, учасником яких є і Україна. Тому можна стверджувати, що формується певний елемент системи екологічного права України, норми якого знаходять своє місце в різних галузях права. Однією з таких сфер виступає правове регулювання транспортної діяльності. Однак у зв'язку з кризою у більшості галузей економіки суб'єктам господарювання та органам державної влади не завжди вдається виконувати правовий принцип пріоритетності вимог екологічної безпеки, закріплений у Законі України „Про охорону навколишнього природного середовища”. Не є винятком і галузь автомобільного транспорту. Так склалося, що цей вид транспорту є найбільш поширеним і на нього припадає переважна частина пасажирських та вантажних перевезень, особливо у великих містах. Він же є одним з основних джерел забруднення довкілля в цілому та окремих його елементів.

Правове регулювання забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту здійснюється за двома основними напрямками: з одного боку – екологічним законодавством, що висуває загальні вимоги до здійснення будь-якої господарської діяльності, а з другого – спеціальним законодавством щодо правового регулювання суспільних відносин, які складаються в транспортній галузі. Обидва напрямки інколи не узгоджуються, існують прогалини в законодавстві, використовуються застарілі стандарти та вимоги в галузі автомобільного транспорту, від яких світова спільнота уже відійшла. Це, в свою чергу, не дозволяє як слід забезпечити конституційне право кожного на безпечне для життя і здоров'я довкілля, породжує значні складнощі у забезпеченні правової охорони навколишнього природного середовища, створює умови для скоєння екологічних правопорушень, не дозволяє органам внутрішніх справ та іншим правоохоронним органам ефективно виконувати свої природоохоронні функції.

Теоретичною базою дослідження стали праці провідних вітчизняних та зарубіжних вчених. У дисертації використані праці таких відомих учених у різних галузях права: В. І. Андрейцева, Г. В. Анісімової, Г. І. Балюк, А. Г. Бобкової, С. А. Боголюбова, М. М. Бринчука, Ю. О. Вовка, А. П. Гетьмана, В. А. Єгіазарова, Б. В. Єрофєєва, І. І. Каракаша, Т. Г. Ковальчук, О. С. Колбасова, В. В. Костицького,

М. В. Краснової, Н. Р. Малишевої, М. І. Малишко, В. Л. Мунтяна, В. В. Носіка, В. В. Петрова, О. О. Погрібного, В. К. Попова, Г. П. Серова, Н. І. Титової, М. О. Фролова, Ю. С. Шемшученка, М. В. Шульги, О. М. Шуміла та інших.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до п. 48 Пріоритетних напрямів наукових та дисертаційних досліджень, які потребують першочергового розроблення і впровадження в практичну діяльність органів внутрішніх справ на період 2004 – 2009 років (затверджені Наказом МВС України № 755 від 05.07.2004), п.п. 4.3 та 9.1 Пріоритетних напрямів наукових досліджень Харківського національного університету внутрішніх справ на 2006 – 2010 рр. і планів науково-дослідних робіт кафедри трудового, земельного та екологічного права Харківського національного університету внутрішніх справ.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі аналізу чинного законодавства України і практики його реалізації, теоретичного осмислення численних наукових праць у різних галузях юриспруденції визначити зміст поняття екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту, основні правові заходи і механізми її забезпечення, розробити науково обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення системи чинного законодавства для ефективного розв'язання проблем зменшення негативного впливу автомобільного транспорту на життя і здоров'я людини та довкілля.

Відповідно до поставленої мети дисертаційного дослідження, зроблено спробу вирішити такі завдання:

- з'ясувати юридичну природу екологічної безпеки та її правове регулювання в законодавстві України;
- встановити ті загрози екологічній безпеці, котрі виникають у галузі автомобільного транспорту;
- визначити правові засоби зменшення негативного впливу безпосередньої експлуатації транспортних засобів та охарактеризувати їх різновиди ;
- розкрити правові заходи гарантування екологічної безпеки при транспортуванні вантажів;
- встановити правові заходи гарантування екологічної безпеки у сфері обслуговування діяльності автомобільного транспорту;
- визначити правовий механізм, котрий дозволить забезпечити екологічну безпеку в галузі автомобільного транспорту;
- з'ясувати роль та завдання органів державної влади і місцевого самоврядування та громадськості у підтриманні екологічної безпеки на автомобільному транспорті;
- охарактеризувати значення та особливості юридичної відповідальності в досліджуваній сфері;

– з'ясувати засоби гарантування екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту в інших країнах та визначити основні напрямки міжнародної співпраці в цій галузі;

– сформулювати шляхи вдосконалення чинного законодавства для комплексного вирішення проблем забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які складаються у сфері екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту.

Предмет дослідження становить правове регулювання забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертації є сукупність методів і прийомів наукового пізнання. У ході дослідження використано загальнонаукові та спеціальні правові методи дослідження. Логічний метод (аналізу, синтезу, індукції, дедукції) використано під час дослідження нормативно-правових актів, аналітичних матеріалів, концепцій та точок зору авторів з окремих питань, які входили до предмета дослідження (розділи 1, 2). Із використанням діалектичного методу досліджувався розвиток законодавства у сфері регулювання екологічної безпеки та система правових засобів гарантування екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту (підрозділ 1.2, розділ 2). За допомогою методу системного аналізу визначено систему правового регулювання забезпечення екологічної безпеки та основні загрози екологічній безпеці від діяльності у сфері автомобільного транспорту (підрозділи 1.2 та 1.3). Для встановлення змісту правових норм та вимог використовувався метод доктринального тлумачення правових норм (розділи 1, 2, 3). Системно-структурний метод використовувався при дослідженні ролі органів державної влади, місцевого самоврядування та громадськості в забезпеченні екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту (підрозділ 3.1). За допомогою порівняльно-правового методу досліджувалося законодавство інших країн щодо правового регулювання забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту (розділ 2, підрозділ 3.3). З використанням емпіричного методу досліджувалась практика застосування чинного законодавства (розділ 2, підрозділи 3.1, 3.2).

Усі використані методи наукового дослідження ґрунтуються на вимогах об'єктивного і всебічного аналізу процесів та явищ суспільного розвитку, що відбувалися і відбуваються в Україні та інших країнах протягом усієї історії використання автомобільного транспорту. Це, в свою чергу, дозволило різнобічно дослідити міжгалузевий правовий інститут екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту та обґрунтувати напрями подальшого вдосконалення законодавства України у цій сфері.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що

вперше у вітчизняній юридичній науці на дисертаційному рівні проведено комплексне дослідження правового регулювання забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень, висновків та рекомендацій, котрі виносяться на захист, зокрема:

уперше:

- сформульовано поняття „екологічна безпека в галузі автомобільного транспорту”, яка є станом захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства, держави та довкілля, за якого гарантується право кожної людини на здорове та безпечне навколишнє середовище та існують необхідні умови для захисту довкілля, відтворення природних об’єктів і задоволення інших прав громадян та інтересів держави, який досягається шляхом виконання юридичними та фізичними особами нормативних вимог щодо експлуатації автомобільних транспортних засобів, перевезення вантажів та обслуговування автомобільного транспорту;

- визначено систему правових норм, що регулюють суспільні відносини щодо забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту, як міжгалузевий правовий інститут, який формується з метою охорони довкілля, гарантування кожному здорового та безпечного навколишнього середовища та створення необхідних умов для захисту довкілля, відтворення природних об’єктів і задоволення інших прав громадян та інтересів держави;

- з’ясовано та класифіковано (з правової точки зору) загрози екологічній безпеці в галузі автомобільного транспорту, які залежно від джерел таких загроз слід розділити на групи: автомобільні транспортні засоби та безпосередня їх експлуатація; вантажі, що перевозяться автомобільним транспортом; сфера обслуговування діяльності автомобільного транспорту;

- розкрито систему та проведено авторську класифікацію правових засобів забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту, які залежно від джерел загроз та напрямку і способу правового впливу слід поділяти на такі: забезпечення екологічної безпеки при експлуатації транспортних засобів; гарантування екологічної безпеки при перевезенні вантажів; забезпечення екологічної безпеки сфери обслуговування діяльності автомобільного транспорту;

дістали подальшого розвитку:

- положення про історію та процес формування права екологічної безпеки, яке розглядається як комплексна галузь екологічного права, котра, крім властивих їй функцій як частини екологічного права, виконує завдання об’єднати різні галузі права з метою найбільш ефективного та комплексного виконання покладених на екологічне право та законодавство функцій;

– позиції щодо місця та повноважень органів державної влади, місцевого самоврядування та громадськості з огляду на їхню роль у гарантуванні екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту, обґрунтовано пропозиції щодо необхідності розширення повноважень посадових осіб МВС та Державної екологічної інспекції з метою належного реагування на правопорушення у сфері забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту;

– наукові положення щодо посилення ролі інституту юридичної відповідальності власників та користувачів автомобільних транспортних засобів шляхом більш широкого застосування заходів впливу майнового характеру, не відмовляючись при цьому від санкцій особистісного спрямування;

удосконалено:

– тези, щодо якісно нового використання фінансово-економічних важелів забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту, зокрема, поширення обов'язку сплати збору за забруднення навколишнього природного середовища на всіх власників та користувачів автомобілів, запровадження збору за екологічний клас автомобіля.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес:

– у науково-дослідній сфері – положення та висновки дисертації можуть бути основою для подальшої розробки проблем забезпечення екологічної безпеки окремих галузей економіки та матеріального виробництва, визначення нових напрямків у розвитку права екологічної безпеки;

– у правотворчості – в результаті дослідження сформульовано пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства України, зокрема, прийняття поданих до Верховної Ради України, Екологічного кодексу України та Податкового кодексу України, внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, інших законів України та цілої низки підзаконних нормативно-правових актів; у процесі дослідження було підготовлено, підписано і направлено до Верховної Ради України відкритий лист представників тридцяти двох громадських організацій України природоохоронного спрямування з пропозицією внести зміни до деяких законодавчих актів України з метою встановлення як обов'язкових європейських вимог до автомобілів на рівні Євро-2;

– у правозастосовній діяльності – використання одержаних результатів дозволить поліпшити практичну діяльність суддів, працівників правоохоронних та контролюючих органів державної влади та місцевого самоврядування; результати дослідження використовувалися в практичній діяльності органів Прокуратури, МВС, неурядових організацій;

– у навчальному процесі – матеріали дисертації уже використовуються в Харківському національному університеті внутрішніх справ та Навчально-науковому інституті права, економіки та соціології ХНУВС під час проведення занять із дисциплін „Екологічне право”, „Земельне право”, „Аграрне право” та „Основи екології”.

Апробація результатів дисертації. Підсумки розробки проблеми в цілому, окремих її аспектів, одержані узагальнення і висновки були оприлюднені дисертантом на науково-практичних конференціях „Права громадян, правоохоронительная и правоприменительная деятельность в России и Украине: состояние и перспективы развития” (м. Белгород, 2003 р.), „Регион – 2003: Стратегія оптимального розвитку” (м. Харків, 2003 р.), „Понт Эвксинский III” (м. Севастополь, 2003 р.) „Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих вчених” (м. Харків, 2003 р.), „Актуальні проблеми реформування приватного права України” (м. Запоріжжя, 2006 р.) „Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих вчених” (м. Харків, 2006 р.), на засіданнях кафедри трудового, земельного та екологічного права Харківського національного університету внутрішніх справ і кафедри трудового, екологічного та земельного права Навчально-наукового інституту права, економіки та соціології Харківського національного університету внутрішніх справ, а також у роботі Харківської міської громадської організації „ЕкоПраво-Харків”.

Публікації. Основні положення та результати дисертації опубліковані в семи статтях, з яких чотири у фахових збірниках наукових праць, та шести тезах наукових доповідей на конференціях; матеріали дисертаційного дослідження використані при підготовці Науково-практичного коментаря Закону України „Про охорону навколишнього природного середовища”.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 212 сторінок, з них основного тексту 175, кількість використаних джерел становить 342 найменування та займає 37 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначаються її зв'язок з науковими планами та програмами, мета і завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача в одержання наукових результатів, викладених у дисертації, наводяться апробація результатів дисертації та публікації.

Розділ 1 „Теоретичні та законодавчі засади забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту України” присвячено визначенню поняття екологічної безпеки в галузі

автомобільного транспорту, місця міжгалузевого інституту правового регулювання забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту, дослідженню загроз екологічній безпеці в галузі автомобільного транспорту.

У підрозділі 1.1 „Історико-правові засади екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту” характеризуються вихідні теоретичні положення щодо сутності та юридичної природи екологічної безпеки як родового поняття для визначення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту як поняття видового.

Для з’ясування сутності екологічної безпеки було розглянуто історичний процес формування її концепції, під яким слід розуміти поступову трансформацію та зміну пріоритетів правової охорони. Історично першими еколого-правовими нормами були природоресурсні приписи, а потім правом почали регулюватися відносини щодо охорони навколишнього природного середовища без відриву їх від природоресурсних правовідносин. Із розвитком промисловості, збільшенням антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище, появою територій, що зазнали екологічної катастрофи, під загрозою опинилися життя і здоров’я людини. Це викликало необхідність розробки правових норм, які б гарантували безпеку людини в процесі змін у середовищі її існування, що в подальшому трансформувалися в право екологічної безпеки.

Для визначення поняття екологічної безпеки за відправну точку взято права та інтереси індивідуума як основної соціальної цінності в державі, а життя і здоров’я людини розглядаються як основний об’єкт охорони від негативного впливу, в тому числі й від впливу автомобільного транспорту. Досліджено основні наукові підходи до поняття екологічної безпеки, які загалом можна звести до двох основних позицій: екологічна безпека розглядається як процес або як стан. Автором обґрунтовано доцільність розуміння поняття саме як певного стану, за якого гарантується досягнення мети правового регулювання – захищеності життєво необхідних інтересів людини та довкілля.

У підрозділі 1.2 „Законодавчі гарантії екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту” увагу зосереджено на дослідженні місця і закріплення в системі права та законодавства України правового регулювання забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту.

Розглянуто процес створення законодавчої бази з регулювання відносин щодо забезпечення екологічної безпеки, що відбувається шляхом переплетення та включення правових норм, які містять вимоги екологічної безпеки, з нормативно-правовими актами інших галузей права та законодавства. До недавнього часу кожна галузь права розвивалася відносно самостійно, відповідна їй правова наука опрацьовувала принципи та закономірності розвитку правового

регулювання, властиві тільки цій галузі права. Вказано на неприйнятність такого шляху, що пояснюється системністю права, оскільки правові норми проникають усе глибше в різні сфери суспільного життя, які досить часто переплітаються, і тому стає неможливо розвивати галузь права без проникнення її норм у сферу суспільних відносин, котрі не становлять предмет правового регулювання цієї галузі. Тому правові інститути однієї галузі права, проникаючи у сферу регулювання іншої, набувають міжгалузевого характеру. Таким шляхом розвивається й інститут правового регулювання забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту. І як частина комплексної галузі екологічного права, права екологічної безпеки він стає тим інструментом, за допомогою якого екологічне право пов'язується з іншими галузями права. Принципи даного інституту стають обов'язковими в інших галузях права, а подекуди і домінують над ними. Тому автор робить висновок, що системі правових норм, які регулюють суспільні відносини із забезпечення екологічної безпеки у сфері автомобільного транспорту необхідно розглядати як міжгалузевий правовий інститут, що формується з метою охорони довкілля, гарантування кожному здорового та безпечного навколишнього природного середовища і створення необхідних умов його захисту, відтворення природних об'єктів і задоволення інших прав громадян та інтересів держави.

У підрозділі 1.3 „Загрози екологічній безпеці в галузі автомобільного транспорту” досліджено поняття та джерела походження загроз екологічній безпеці у сфері автомобільного транспорту. Дисертант звернув увагу на те, що законодавець не дає визначення загроз екологічній безпеці, проте без розкриття їхнього змісту та джерел походження неможливо визначити шляхи мінімізації або усунення цих загроз.

У законодавстві, хоча й не зазначені безпосередні загрози екологічній безпеці, однак наведені основні галузі їх походження у діяльності людини, „джерело”, де може створюватися загроза. Таким чином, вказується на ймовірність виникнення негативних наслідків для життя і здоров'я людини та довкілля у певній сфері. Причиною небезпеки є дія певного техногенного чи природного чинника (негативний хімічний, фізичний вплив, землетрус, повінь тощо). Необхідна наявність усіх названих елементів для існування категорії „загроза екологічній безпеці”. Якщо відсутня ймовірність настання негативних наслідків, то відсутня небезпека як категорія. У тому випадку, коли ймовірна шкода завдається не людині або довкіллю, а, наприклад, устаткуванню, то така загроза не є екологічною. Крім того, загрозу завжди становить певна діяльність або вплив як динамічне явище. Статичне явище, що містить у собі якийсь шкідливий елемент, може становити небезпеку тільки в разі включення його в певну

діяльність людини. До тих пір, поки людина не включила його у сферу своєї діяльності, воно не несе екологічної небезпеки, а після такого включення втрачає ознаки статичності. Тому загрозою екологічній безпеці необхідно розглядати наявність або можливість заподіяння шкоди для життя і здоров'я людини та довкілля внаслідок впливу негативних чинників техногенного або природного характеру. У даному підрозділі названо та класифіковано загрози екологічній безпеці в галузі автомобільного транспорту залежно від джерел походження таких загроз.

Розділ 2 „Правові засади забезпечення екологічної безпеки автомобільного транспорту” містить аналіз основних правових заходів та засобів за допомогою яких може бути забезпечена екологічна безпека в галузі автомобільного транспорту.

У підрозділі 2.1 „Забезпечення екологічної безпеки при експлуатації автомобільних транспортних засобів” проаналізовано вітчизняне законодавство та досвід інших країн світу у сфері забезпечення екологічної безпеки при експлуатації автомобільного транспорту.

Автором запропоновано поділити правові засоби гарантування екологічної безпеки в досліджуваній сфері на чотири групи за основними напрямками та способами впливу.

До групи правових засобів зменшення викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря від роботи автомобілів необхідно відносити: встановлення більш жорстких правових вимог до вмісту шкідливих речовин у відпрацьованих газах двигуна; встановлення додаткового фінансового (фіскального) навантаження; впровадження адміністративно-правових обмежень для власників транспортних засобів. Перші два види є найбільш поширеними у світовій практиці і, на думку дисертанта, найбільш дієвими. В Україні поступово починають запроваджуватися саме такі механізми. Досліджено історію та процес запровадження європейських вимог до автомобілів, відомих під назвою „ЄВРО-1, -2, -3, -4, -5”. Запропоновано на рівні закону визначити план їх запровадження на території України та суворо дотримуватися, адже існуючі на сьогодні нормативні документи та плани не виконуються. Приділено увагу встановленню певних видів податкового навантаження на власників автомобілів, до яких належать у різних формах податки на пальне, встановлення податкових пільг та переваг для власників певних видів автомобілів, встановлення диференційованих ставок оподаткування залежно від екологічного класу транспортного засобу. Обґрунтовано, що запровадження певних адміністративних обмежень доволі рідко доводить свою дієвість в Україні, так і в інших країнах світу. Від них відмовляються через необхідність залучення значних адміністративних ресурсів і низьку ефективність.

Другу групу становлять правові засоби попередження негативного впливу автомобіля на життя і здоров'я людини та довкілля після

виведення його з експлуатації як транспортного засобу та переведення його в іншу категорію об'єктів матеріального світу, як-от відходи тощо. Проведене дослідження дає змогу зробити висновок, що в Україні тільки починається процес формування законодавства, яке регулює відносини поводження з непридатним для подальшої експлуатації автомобілем, і даний процес необхідно прискорювати, особливо враховуючи значний відсоток застарілих моделей в автомобільному парку України.

У третю групу входять засоби забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту через поліпшення якості пального. Зосереджено увагу на тому, що світова практика встановлення більш жорстких вимог до екологічних показників роботи автомобіля завжди пов'язана з поліпшенням якості пального. Досліджено практику заборони використання етильованого бензину в Україні.

До четвертої групи належать правові засоби гарантування екологічної безпеки при поводженні з такими витратними матеріалами, як автомобільні покривки, відпрацьовані мастила, фільтруючі елементи, охолоджуючі рідини, акумулятори тощо. На ці матеріали повністю поширюються вимоги законодавства про відходи, і тому необхідно лише забезпечити його належне дотримання в практичній діяльності автовласників.

У підрозділі 2.2 „Забезпечення екологічної безпеки вантажів, що перевозяться автомобільним транспортом” досліджено основні вимоги до перевезення вантажів різних категорій як територією України, так і за її межами.

Усі правові засоби забезпечення екологічної безпеки при транспортуванні вантажів запропоновано поділити на економіко-правові та адміністративно-правові. Перші застосовуються для економічного стимулювання забезпечення екологічної безпеки та фінансування необхідних заходів. Значну увагу приділено попередньому обов'язковому страхуванню відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків і виявлено низку недоліків цього механізму. Зокрема запропоновано відмовитися від попередньої вказівки про розподіл коштів у відсотках від суми страхового відшкодування на покриття заздалегідь визначених напрямків фінансування. Крім того, враховуючи суми компенсації шкоди, завданої довкіллю, пропонується збільшити розмір страхових сум.

Адміністративно-правові засоби включають у себе вимоги, що висуваються державою до транспортної діяльності, в тому числі необхідність укладення певних договорів. Їх основою є правові вимоги до дорожнього перевезення небезпечних вантажів, які розподілено на групи залежно від напрямку здійснення впливу: вимоги про підготовку вантажу до відправлення (тара, упаковка, зберігання, сумісність різних видів матеріалів, призначених для одночасного перевезення); вимоги до

транспортних засобів та персоналу, що здійснюють перевезення; вимоги до організації перевезень (узгодження маршрутів, охорона). Крім того, значний вплив мають екологічний та карантинний контроль на пунктах пропуску через державний кордон, основними завданнями яких є: виявлення фактів несанкціонованого ввезення, вивезення та транзитного перевезення підконтрольних вантажів територією України; державний контроль за виконанням вимог природоохоронного законодавства та норм і правил екологічної безпеки при санкціонованому перевезенні вантажів територією України; забезпечення пропуску на територію України належно оформлених, позначених, упакованих та обладнаних небезпечних вантажів.

У підрозділі 2.3 *„Забезпечення екологічної безпеки в сфері обслуговування автомобільного транспорту”* приділено увагу правовим вимогам щодо екологічної безпеки в галузі транспортної інфраструктури, які, на думку дисертанта, доцільно класифікувати за джерелами загрози.

Підкреслено необхідність дотримання: правил проведення державної екологічної експертизи при проектуванні автозаправних станцій, правил надання ними послуг та виконання вимог, покладених на них як на об’єкти підвищеної небезпеки. Зазначається, що для станцій технічного обслуговування автомобілів, включаючи авторемонтні та шиноремонтні підприємства, стоянок, гаражних кооперативів та індивідуальних гаражів основним засобом забезпечення екологічної безпеки є дотримання вимог до місця їх розміщення. Наголошено на неприпустимості використання в нормативних актах, які визначають місця розташування зазначених об’єктів, дефініцій „слід розміщувати” або „розміщуються” у зв’язку з відсутністю в них категоричної заборони відносно інших місць, що на практиці призводить до ігнорування вимог містобудівного та екологічного законодавства.

Запропоновано, з метою належного забезпечення екологічної безпеки автомобільних мийок, прирівняти їх за статусом до станцій технічного обслуговування, встановити для них санітарно-захисну зону шириною в 50 м, аналогічно вимогам до автотранспортних підприємств, зобов’язати суб’єктів господарювання здійснювати миття автомобілів в ізольованих приміщеннях.

Досліджено забезпечення екологічної безпеки при використанні автомобільних шляхів завдяки належній організації дорожнього руху; підтриманню відповідного технічного стану самих доріг; чистоті автомобільних шляхів та утриманню територій, прилеглих до них.

Розділ 3 „Правові форми забезпечення екологічної безпеки автомобільного транспорту” містить аналіз інституційної складової забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту, ролі юридичної відповідальності та міжнародних форм співпраці в даній сфері.

У підрозділі 3.1 „Роль державних органів, органів місцевого самоврядування та громадськості у підтриманні екологічної безпеки на автомобільному транспорті” проаналізовано правовідносини, в яких реалізується діяльність органів державної влади всіх рівнів, органів місцевого самоврядування, громадських об’єднань, що спрямована на забезпечення екологічної безпеки на автомобільному транспорті.

Досліджено причини недотримання приписів нормативних актів державними органами. Із правової точки зору, це, по-перше, недосконалість розробленого нормативного акта, по-друге, існування вимоги ст. 19 Конституції України, де вказано, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов’язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. З організаційної точки зору, це неспроможність державних органів самостійно виконувати завдання, визначені законами України, без роз’яснень вищестоящих органів про порядок їх застосування.

У підрозділі запропоновано усунути недоліки в правовому статусі посадових осіб Державної автомобільної інспекції МВС України та Державної екологічної інспекції. Зокрема пропонується внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, якими надати інспекторам Державної екологічної інспекції можливість складати протоколи про адміністративні правопорушення за ст. 121 (в частині експлуатації транспортного засобу з перевищенням нормативів вмісту шкідливих речовин у відпрацьованих газах або їх димності). Крім того, запропоновано усунути неузгодженість між правами екологічного інспектора, передбаченими Положенням про Державну екологічну інспекцію, та вимогами Правил дорожнього руху.

Досліджено роль громадських об’єднань у забезпеченні екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту, яка полягає у створенні незалежного дієвого громадського контролю за виконанням державними органами своїх функцій.

У підрозділі 3.2 „Юридична відповідальність за правопорушення у сфері екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту” розглянуто поняття й види правопорушень у досліджуваній сфері, засоби їх попередження, шляхи використання механізмів різних видів юридичної відповідальності для досягнення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту.

Як причина невиконання державними органами передбачених законодавством заходів забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту, називається відсутність відповідальності за невиконання тих чи інших вимог. Так, за експлуатацію автомобіля, не оснащеного каталізатором, відповідальності в законодавстві прямо не встановлено, і це стало причиною невиконання відповідних вимог автовласниками. Автор зазначає, що для всіх імперативних правових

вимог просто неможливо встановити свій склад правопорушення. У законодавстві завжди існує відповідальність за порушення певного комплексу правил, отже, такі конструкції і необхідно використовувати. Тому запропоновано використовувати механізм юридичної відповідальності за не проходження державного технічного огляду або порушення інших встановлених правил для осіб, які експлуатували автомобілі без каталізатора. Однак автор наголошує на низькій дієвості подібних заборон та приписів і пропонує ширше застосовувати заходи цивільно-правової відповідальності та економіко-правовий механізм охорони довкілля. В умовах ринкових відносин такий підхід ліквідує економічне підґрунтя для порушення вимог законодавства. У цьому підрозділі запропоновано правовий алгоритм визначення розміру збору за забруднення навколишнього середовища для приватних автовласників на основі використання технічних даних автомобіля та інформації його технічних приладів контролю.

Наголошено на необхідності встановити відповідальність за неналежне виведення з експлуатації автомобільного транспортного засобу та обґрунтовано потребу внесення відповідних змін до законодавства України, а також наведено порядок визначення факту виведення автомобіля з експлуатації. Підкреслено, що слід уникати використання „моногалузевої” відповідальності та запровадити постійне комплексне застосування можливостей усіх видів юридичної відповідальності з розширенням санкцій майнового характеру.

У підрозділі 3.3 „Міжнародне співробітництво в сфері екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту” розглянуто форми та напрямки міжнародної співпраці в досліджуваній сфері.

Особливу увагу приділено програмним документам Європейського Союзу в сфері транспорту. Наголошено на необхідності побудови національної транспортної системи з урахуванням досвіду європейських країн та поширення використання комбінованих перевезень.

Вказано на доцільність використання модельного законодавства Співдружності Незалежних Держав, що значно спростить роботу автоперевізників на теренах колишнього СРСР та дозволить комплексно розв'язувати проблеми забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту, особливо враховуючи близьку якісну характеристику автомобільного парку цих країн.

ВИСНОВКИ

У результаті дисертаційного дослідження, виконаного на основі аналізу чинного законодавства України і практики його реалізації, теоретичного осмислення численних наукових праць у різних галузях юриспруденції, здійснено нове вирішення наукового завдання, яке полягало у визначенні поняття екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту, розробці наукової моделі правового механізму забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного

транспорт, науковому обґрунтуванні пропозицій щодо удосконалення системи чинного законодавства України. Дисертантом сформульовано низку висновків, пропозицій і рекомендацій, що можуть мати як теоретичне, так і практичне значення:

1. При визначенні поняття „екологічна безпека” за відправну точку слід брати права та інтереси індивідуума як основної соціальної цінності в державі, а життя та здоров’я людини розглядати як основний об’єкт охорони від негативного впливу, в тому числі автомобільного транспорту. А тому поняття „екологічна безпека в сфері автомобільного транспорту ” необхідно визначати як стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства, держави та довкілля, за якого гарантується право кожної людини на здорове та безпечне навколишнє середовище й існують необхідні умови для захисту довкілля, відтворення природних об’єктів і задоволення інших прав громадян та інтересів держави, який досягається шляхом виконання юридичними та фізичними особами нормативних вимог щодо експлуатації автомобільних транспортних засобів, перевезення ними вантажів та їхнього обслуговування.

2. Систему правових норм, що регулюють суспільні відносини із забезпечення екологічної безпеки у сфері автомобільного транспорту, необхідно розглядати як міжгалузевий правовий інститут, який формується з метою охорони довкілля, гарантування кожному здорового і безпечного навколишнього середовища та створення необхідних умов для захисту довкілля, відтворення природних об’єктів і задоволення інших прав громадян та інтересів держави.

3. До основних джерел загрози екологічній безпеці в галузі автомобільного транспорту необхідно відносити:

- автомобільні транспортні засоби та їхня безпосередня експлуатація;
- вантажі, що перевозяться автомобільним транспортом;
- сфера забезпечення діяльності автомобільного транспорту – автозаправні станції, станції технічного обслуговування автомобілів, автомобільні мийки, автотранспортні підприємства, автомобільні шляхи тощо.

4. Усі правові засоби гарантування екологічної безпеки за основними напрямками і способами правового впливу необхідно поділити на такі групи:

- забезпечення екологічної безпеки при експлуатації транспортних засобів: правові засоби зменшення викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря від роботи автомобілів; правові засоби попередження негативного впливу автомобіля на життя і здоров’я людини та довкілля після виведення його з експлуатації як транспортного засобу; правові засоби забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту через поліпшення якості пального;

правові засоби гарантування екологічної безпеки при поводженні з витратними матеріалами;

- гарантування екологічної безпеки при перевезенні вантажів: економіко-правові та адміністративно-правові засоби;

- забезпечення екологічної безпеки сфери обслуговування діяльності автомобільного транспорту.

5.3 метою гарантування екологічної безпеки при перевезенні вантажів необхідно виділяти економіко-правові та адміністративно-правові засоби. Перші застосовуються для економічного стимулювання забезпечення екологічної безпеки та фінансування необхідних заходів. Другі включають у себе вимоги, що висувуються державою до транспортної діяльності, включаючи необхідність укладення певних договорів.

6. Усі правові вимоги щодо екологічної безпеки в галузі транспортної інфраструктури доцільно класифікувати за джерелами загроз на вимоги до: автозаправних станцій, станцій технічного обслуговування автомобілів, автомобільних мийок, автотранспортних підприємств, автомобільних шляхів. Це дозволить виявити причини виникнення загроз екологічній безпеці, вжити необхідних заходів для їх усунення та недопущення повторення в майбутньому.

7. Роль державних органів у сфері забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту залежить від їхніх функціональних повноважень та організаційно-правового рівня, що дає змогу визначити їх систему та коло повноважень у цій сфері. Проведений аналіз доводить необхідність розширення компетенції посадових осіб МВС для здійснення належного контролю за вмістом забруднюючих речовин у відпрацьованих газах автомобіля та покарання осіб, винних у його перевищенні, усунення прогалин в правовому статусі інспекторів Державної екологічної інспекції.

8. Залучення представників громадських організацій природоохоронного спрямування та громадян до процесу здійснення контролю у сфері забезпеченні екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту дає можливість без виділення додаткових коштів домогтися більш високого рівня дотримання законодавства України та охопити контролем сфери суспільних відносин із забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту.

9. Інститут юридичної відповідальності за екологічні правопорушення, у тому числі правопорушення у сфері забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту, слід у подальшому вдосконалювати за рахунок посилення відповідальності, особливо шляхом розширення санкцій майнового характеру.

10. Для вдосконалення практики застосування законодавства України щодо юридичної відповідальності за порушення правових вимог сфері екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту

необхідно відмовитися від „моногалузевої” відповідальності і комплексно застосовувати всі норми законодавства.

11. Міжнародну співпрацю із забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту необхідно здійснювати в контексті приведення законодавства України у відповідність до вимог ЄС (*acquis communautaire*). Для якісного виконання даного напрямку роботи, на думку дисертанта, основну увагу слід приділяти розробці та впровадженню на території України загальнодержавного програмного документа з комплексної перебудови і розвитку вітчизняної транспортної системи як складової європейської на зразок Білої Книги „Європейська транспортна політика до 2010-го: час для рішень”.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Бригадир І. В. Пріоритетність вимог екологічної безпеки як необхідна складова оптимального розвитку Харківського регіону: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [Регіон-2003: Стратегія оптимального розвитку]. (Харків. 22–25 квітня 2003 р.) / Гол. ред. колегії В. С. Бакіров / РВВ Харк. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна – Харків. – 2003. – С. 341–342.

2. Бригадир І. В. Деякі проблеми правового забезпечення екологічної безпеки при транспортуванні нафти в басейні Чорного моря: матеріали конф. молодих учених по проблемам Чорного и Азовского морей. [Понт Эвксинський III] (Севастополь. 27–30 мая 2003 г.) – Севастополь. – 2003. – С. 86–87.

3. Бригадир І. В. Право екологічної безпеки – міжгалузовий інститут права: матеріали наук.-практ. конф. [Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених]. (Харків. 20 черв. 2003 р.) / Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ. – Харків.: Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – С. 124–126.

4. Бригадир И. В. Усовершенствование деятельности органов внутренних дел в сфере обеспечения экологической безопасности: материалы междунар. науч.-практ. конф. адъюнктов, аспирантов и магистров [Права граждан, правоохранительная и правоприменительная деятельность в России и Украине: состояние и перспективы развития]. (Белгород. 25-26 мая 2003 г.) Часть 2. / ОНИРИО БелЮИ МВД России. – Белгород: ОНИРИО БелЮИ МВД России, 2003. – 230 с – С. 34–40.

5. Бригадир І. В. Війна за мирний атом / І. В. Бригадир // Український юрист. Журнал сучасного правника. – № 8. – 2003. – С. 20 – 23.

6. Бригадир І. В. Щодо необхідності удосконалення діяльності органів внутрішніх справ у сфері забезпечення екологічної безпеки / І.В. Бригадир // Екологія и промышленность. – № 1. – 2004. – С. 20-22.

7. Ivan V. Brygadyr. Law and its Observance / Ivan V. Brygadyr // The Ukrainian journal of business law. – Vol. 3. – No. 7. – July 2005. – С. 14.

8. Бригадир І. В. Деякі проблеми існування права екологічної безпеки: матеріали наук.-практ. конф. [Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених]. (Харків. 12 трав. 2006 р.) / Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ. – Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2003. – С. 137–140.

9. Бригадир І. В. Стан та перспективи запровадження вимог „Євро-2, 3, 4, 5” до автомобілів в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. [Актуальні проблеми реформування приватного права України]. (Запоріжжя 8 груд. 2006 р.) / У 2 ч. – Ч.ІІ. – Запоріжжя: Юрид. ін-т ДДУВС. – 2006. – 132 с. – С. 47–50.

10. Бригадир І. В. Правове регулювання екологічної безпеки: стан та перспективи розвитку / І. В. Бригадир // Південноукраїнський правничий часопис. – Одеса. – №2. – 2007. – С. 116–117.

11. Бригадир І. В. Діяльність в сфері автомобільного транспорту як загроза екологічній безпеці / І. В. Бригадир // Вісн. Харк. нац. ун-ту внутр. справ. – № 37. – 2007. – С. 415–421.

12. Бригадир І. В. Правові засоби забезпечення зменшення негативного впливу відпрацьованих газів автомобіля на людину та довкілля / І. В. Бригадир // Вісн. Харк. нац. ун-ту внутр. справ. – № 38. – 2007. – С. 255–262.

13. Бригадир І. В. Роль цивільно-правової відповідальності в забезпеченні екологічної безпеки автомобільного транспорту / І. В. Бригадир // Вісн. Харк. нац. ун-ту внутр. справ. – № 40. – 2008. – С. 307 – 312.

АНОТАЦІЯ

Бригадир І. В. Правове регулювання забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.06 – земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право. – Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого, Україна, Харків, 2008.

Дисертацію присвячено дослідженню правового регулювання забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту. Наведено юридичну характеристику права екологічної безпеки, проаналізовано міжгалузевий інститут правового регулювання суспільних відносин, що виникають з приводу забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту, дано визначення та класифікацію загроз екологічній безпеці в автотранспортній галузі, досліджено основні правові заходи та засоби попередження негативного впливу автомобілів на життя і здоров'я людини та довкілля, визначено основні завдання і способи впливу державних та недержавних органів на стан гарантованості екологічної безпеки, досліджено роль юридичної

відповідальності в даній сфері, сформульовано низку пропозицій з удосконалення законодавства України для забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту.

Ключові слова: охорона навколишнього природного середовища, екологічна безпека, автомобільний транспорт, загроза екологічній безпеці, попередження негативного впливу на довкілля, право на безпечне для життя та здоров'я довкілля.

АННОТАЦИЯ

Бригадир И.В. Правовое регулирование обеспечения экологической безопасности в отрасли автомобильного транспорта. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.06 – земельное право; аграрное право; экологическое право; природоресурсное право. – Национальная юридическая академия Украины имени Ярослава Мудрого, Украина, Харьков, 2008.

Диссертация посвящена анализу теоретических и практических вопросов правового регулирования обеспечения экологической безопасности в отрасли автомобильного транспорта.

Работа является одним из первых комплексных исследований проблем правового обеспечения экологической безопасности в отрасли автомобильного транспорта с использованием современных методов познания и учетом новейших достижений правовой науки.

Определяется юридическая природа экологической безопасности, развитие системы правовых норм по ее обеспечению, даются определение и классификация угроз экологической безопасности в отрасли автомобильного транспорта.

Исследованы правовые средства гарантирования экологической безопасности, которые по основным направлениями и способам правового влияния предложено разделить на такие группы: правовые средства обеспечения экологической безопасности при эксплуатации транспортных средств; правовые средства гарантирования экологической безопасности при перевозке грузов; правовые средства обеспечения экологической безопасности сферы обслуживания деятельности автомобильного транспорта.

Правовые средства гарантирования экологической безопасности при перевозке грузов автор предлагает разделить на экономико-правовые и административно-правовые. Все правовые требования относительно экологической безопасности в отрасли транспортной инфраструктуры, по мнению диссертанта, целесообразно классифицировать по источникам угрозы на требования к: автозаправочным станциям, станциям технического обслуживания автомобилей, автомобильным мойкам, автотранспортным предприятиям, автомобильным дорогам. На

основании исследования аргументировано нецелесообразность введения некоторых правовых средств обеспечения экологической безопасности в отрасли автомобильного транспорта.

В диссертации обосновано расширение полномочий должностных лиц Государственной автомобильной инспекции и Государственной экологической инспекции с целью предоставления им права надлежащим образом реагировать на правонарушения, связанные с несоблюдением собственниками автомобилей требований к экологическим показателям транспортного средства.

Обосновано вывод, что благодаря привлечению представителей общественных организаций природоохранного направления и граждан к процессу осуществления контроля в сфере обеспечения экологической безопасности в отрасли автомобильного транспорта становится возможным без выделения дополнительных средств добиться более высокого уровня соблюдения законодательства Украины.

Указывается, что в целом институт юридической ответственности за экологические правонарушения, в частности за правонарушения в сфере обеспечения экологической безопасности в отрасли автомобильного транспорта, следует совершенствовать за счет усиления ответственности, особенно путем расширения санкций имущественного характера.

Определено, что для улучшения практики применения законодательства Украины относительно юридической ответственности за нарушение требований экологической безопасности в отрасли автомобильного транспорта необходимо отказаться от „моноотраслевой” ответственности и комплексно применять нормы законодательства, устанавливающие разные её виды.

Аргументировано, что международное сотрудничество в сфере обеспечения экологической безопасности в отрасли автомобильного транспорта необходимо осуществлять в контексте приведения законодательства Украины в соответствие с требованиями Европейского Союза. Для качественного выполнения данного направления работы, по мнению диссертанта, основное внимание следует уделять разработке и внедрению на территории Украины общегосударственного программного документа по комплексной перестройке и развитию отечественной транспортной системы как составляющей европейской, по примеру Белой Книги „Европейская транспортная политика к 2010-му: время для решений”.

Ключевые слова: охрана окружающей природной среды, экологическая безопасность, автомобильный транспорт, угроза экологической безопасности, предупреждение негативного влияния на окружающую природную среду, право на безопасную для жизни и здоровья окружающую природную среду.

SUMMARY

Brygadyr I.V. The legal regulation of providing of ecological safety in the sphere of motor transport. - Manuscript.

The dissertation for the Candidate degree in jurisprudence with the major 12.00.06 – land law; agricultural law; environmental law; natural resources law. – National Law Academy of Ukraine named after Yaroslav Mudry, Kharkov, 2008.

Dissertation is devoted to the research of the legal regulation of providing of ecological safety in the sphere of motor transport. It analyses legal characteristics of ecological safety law, interbranch legal institute of the legal regulation of public relations which emerges in the field of providing of ecological safety in the sphere of motor transport. The work determines the notion and classification of the main threats to ecological safety in the sphere of motor transport, examines basic legal measures and facilities for prevention of the negative impact of motor transport on human life and health as well as on the environment. Dissertation identifies basic tasks and methods of public and private organs' influence on the state of assuredness of ecological safety, explores the role of legal responsibility in this sphere, formulates the set of suggestions for improvement of legislation of Ukraine in the field providing of ecological safety in the sphere of motor transport.

Keywords: environmental protection, ecological safety, motor transport, threat to ecological safety, prevention of negative impact on environment, the right for safely environment.

Відповідальний за випуск: *к.ю.н.*, Клемпарський М.М.

Підп. до друку 03.11.2008. Папір офсетний. Друк офсетний.
Формат 60х84/16. Умов. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9
Наклад 100 прим.

Друкарня
Харківського національного університету внутрішніх справ
61080, м. Харків, пр.-т 50-річчя СРСР, 27